

Handläggare: Gunilla Schedin
Tfn: 508 09 015

Till Norrmalms stadsdelsnämnd

Översyn av S:t Örjans skolor och ESS-gymnasiet – svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Remissen besvaras med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Ylva Tengblad
stadsdelsdirektör

Margareta Forsslund
t.f. avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har begärt yttrande från bl.a. Norrmalms stadsdelsnämnd med anledning den översyn som gjorts av S:t Örjans skolor och ESS-gymnasiet. Dessa båda verksamheter erbjuder undervisning till elever som inte klarar eller har möjlighet att delta i den undervisning som bedrivs inom ramen för stadens ordinarie grundskole- och gymnasieverksamhet. Översynen visar bl.a. att det finns vissa oklarheter vad gäller ansvaret för elever i S:t Örjans skolor och stora brister i uppföljningen, särskilt vad gäller elever i ESS-gymnasiet.

Förvaltningen ställer sig i huvudsak bakom de förslag till förändringar och förbättringar som nu presenterats. Förvaltningen är dock mycket tveksam till förslaget om att S:t Örjans skolor ska ha ”pedagogisk tillhörighet” till en av stadens stadsdelsnämnder. Kommunövergripande verksamheter bör, enligt förvaltningens uppfattning, organisatoriskt tillhöra någon av stadens centrala nämnder.

Ärendets beredning

Detta ärende har beretts vid planeringsavdelningen på uppdrag av barn- och ungdomsavdelningen.

Bakgrund

Kommunfullmäktige har i samband med beslut om stadens politiska organisation (SPO) givit stadsledningskontoret i uppdrag att göra en översyn av S:t Örjans skolor samt ESS-skolorna, numera ESS-gymnasiet, för att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan:

- utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna vad gäller elevernas skolgång vid S:t Örjans skolor
- utbildningsnämnden, socialtjänstnämnden och stadsdelsnämnderna vad gäller skolgången för grundskoleelever och gymnasieelever som befinner sig i hem för vård och boende (HVB), mellanvårdsalternativ eller på sjukhus och får anpassad undervisning via ESS-gymnasiet

Utredningsuppdraget är nu avslutat och redovisas i en rapport som remitterats till bl.a. Norrmalms stadsdelsnämnd för yttrande. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 3 februari 2006.

S:t Örjans skolor tillhör organisatoriskt utbildningsförvaltningen och utgör sedan år 2000 ett eget rektorsområde. Verksamheten är intäktsfinansierad och riktar sig till grundskoleelever med behov av särskilt stöd.

Verksamheten bedrivs i en rad olika undervisningsgrupper och anpassas till efterfrågan, d.v.s. nya utbildningsgrupper tillkommer medan andra avvecklas. Vårterminen 2005 bedrev S:t Örjans skolor undervisning i 42 grupper med sammanlagt 384 elever. Cirka 25 % av eleverna kom från andra kommuner.

Utöver undervisningsgrupper för elever med Asperger- eller ADHD- diagnos finns s.k. samverkansklasser för barn med tidiga störningar och svåra neuropsykiatriska diagnoser. Inom S:t Örjans skolor finns också ett antal s.k. resurs-skolor (tidigare skoldaghem) varav några främst vänder sig till elever som tillhör särskolans målgrupp.

Kostnaden per plats varierar beroende på i vilken typ av undervisningsgrupp eleven placeras och ligger på mellan 345 tkr och 530 tkr per år. Två grupper, avsedda för elever med mycket stora svårigheter, saknar "fast pris" och placeringskostnaden fastställs i det fallet utifrån den enskilde elevens behov av insatser. Det har under de senaste åren skett en kraftig kostnadsökning särskilt för elever i klasser med s.k. utökat elevstöd och i samverkansklasser.

Inom S:t Örjans skolor finns, utöver olika former av undervisningsgrupper, även ett specialpedagogiskt centrum som mot ersättning erbjuder stadsdelsnämnderna hjälp med att ordna små undervisningsgrupper, handledning till arbetslag, konsultation i specifika elevärenden o.lkn.

ESS-gymnasiet tillhör organisatoriskt utbildningsförvaltningen och erbjuder anpassad undervisning till grundskole- och gymnasieelever som befinner sig på HVB-institutioner (hem för vård eller boende), i s.k. mellanvård eller på sjukhus. Gymnasiet ansvarar även för utredning och intagning av ungdomar som av olika skäl vill eller måste fullgöra sin gymnasieutbildning hos andra utbildningsanordnare, exempelvis på folkhögskolor eller i verksamheter utanför gymnasieskolan.

Utöver den undervisning som bedrivs inom ESS-gymnasiets egna enheter svarar gymnasiet för skolgången vid sammanlagt 15 institutioner och fyra sjukhusenheter. ESS-gymnasiet bedriver även undervisning i samarbete med andra utbildningsanordnare, exempelvis Stiftelsen Kvinnoforum.

ESS-gymnasiets verksamhet omfattade vårterminen 2005 sammanlagt cirka 450 elever, av dessa var omkring 10 % grundskoleelever. Cirka 300 elever i gymnasieåldrarna undervisades i institutionsvård, sjukhusundervisning eller i någon av ESS-gymnasiets egna utbildningsalternativ och cirka 100 elever på folkhögskolor eller hos andra externa utbildningsanordnare. Kostnaden per plats i ESS-gymnasiet är i genomsnitt cirka 100 000 kr per elev och år.

Det totala antalet elever i ESS-gymnasiet har ökat mycket kraftigt de senaste åren, från 228 elever år 2000 till 477 elever läsåret 2004/2005. Antalet gymnasieelever har under samma period tredubblats medan antalet grundskoleelever minskat något. Cirka hälften av grundskoleeleverna och en tredjedel av gymnasieeleverna kommer från andra kommuner.

ESS-gymnasiets verksamhet finansieras genom intäkter från grundskoleelevernas "hemskola" eller hemkommun och genom elevpeng för elever i ESS-gymnasiet och på folkhögskola. Därutöver utgår interkommunal ersättning för externa gymnasieelever.

ESS-gymnasiet har också tilldelats en särskild "behovspåse". Dessa medel fördelas mellan stockholmsungdomar på behandlingshem i andra kommuner, särskoleelever där föräldrar inte väljer särskoleplacering, syn- och hörselskadade elever m.fl. För gymnasieelever med neuropsykiatriska sjukdomar, som ADHD och Aspergers syndrom, finns en särskild elevpeng vilket betyder att skolgången för dessa elever inte bekostas via "behovspåsen".

Den nu genomförda översynen visar bl.a. att det finns en del otydligheter i ansvarsfördelningen mellan stadsdelsnämnderna och utbildningsnämnden

när det gäller elever i **S:t Örjans skolor**. En av orsakerna till detta uppges vara att S:t Örjan skolor numera är ett rektorsområde, vilket betyder att det är två rektorer som har ansvar för att följa upp den enskilde elevens utveckling i skolarbetet.

Det har vidare framkommit att det från stadsdelsförvaltningarnas sida finns starka önskemål om att S:t Örjans skolor ska erbjuda skolbarnsomsorg för elever i skolår 1-3 och skolår 4-6 samt korttidstillsyn för elever i aspergerklasser.

Vidare framhålls att S:t Örjans skolor är den enda verksamheten inom utbildningsnämnden som bedriver grundskoleverksamhet. Detta gör att det inte finns tillräcklig möjlighet att diskutera och driva rena utbildningsfrågor. Man anser därför att det skulle vara mer naturligt om verksamheten låg närmare grundskolan och tillhörde en stadsdelsnämnd.

Vad gäller **ESS-gymnasiet** visar översynen att det finns stora brister i uppföljningsarbetet. I detta fall har dock inte framkommit att det finns några oklarheter vad gäller ansvaret för uppföljning av elevernas skolgång. När det gäller grundskolelever inom ESS-gymnasiet är det elevernas "hemschooler" som har uppföljningsansvaret. I vilken utsträckning "hemschoolerna" följer upp sina elevers skolgång skiljer sig dock mycket skolor och stadsdelsförvaltningar emellan.

Översynen har vidare visat att det i nuläget inte finns någon inom utbildningsförvaltningen som följer upp gymnasieelevernas skolgång vid de institutioner i Stockholm stad där samarbete med ESS-gymnasiet saknas. Inom staden finns således inte någon samlad bild av den verksamhet staden bedriver för dessa ungdomar.

I rapporten framhålls att ESS-gymnasiet måste ta ansvar för att kvaliteten i skolgången på behandlingshemmen höjs. ESS-gymnasiet / utbildningsförvaltningen måste även ta ansvar för att följa upp att alla behandlingshem, där Stockholms stad har gymnasieelever placerade, ger minst ett fastställt antal undervisningstimmar per dag i de teoretiska ämnena och av behöriga lärare. Socialtjänstförvaltningen och utbildningsförvaltningen föreslås därför genomföra nästa upphandling av behandlingshem tillsammans.

Förslag till åtgärder

S:t Örjans skolor

- S:t Örjans skolor får i uppdrag att erbjuda omsorg på fritiden för elever i skolår F-3 och i skolår 4-6 samt korttidstillsyn under sport- och påsklov samt under viss del av sommarlovet för elever över 12 år i aspergerklass

- S:t Örjans skolor upphör att vara ett rektorsområde och blir en specialenhet med chef
- för att ytterligare utveckla och förbättra sin verksamhet får S:t Örjans skolor i uppdrag att följa upp sina elever en tid efter avslutad placering
- utbildningsförvaltningen får i uppdrag att fortsätta dialogen med övriga berörda kommuner i Stockholms län rörande samverkansklasserna
- S:t Örjans skolor får pedagogisk tillhörighet till den stadsdelsnämnd där S:t Örjans ledning är lokaliserad

ESS-gymnasiet

- ESS-gymnasiet får i uppdrag att prioritera och förbättra uppföljningen av skolgången för samtliga elever som de har uppföljningsansvar för
- utbildningsförvaltningen får i uppdrag att ta ansvar för uppföljningen av skolgången vid de 17 behandlingshem i Stockholms kommun som inte samverkar med ESS-gymnasiet
- ESS-gymnasiet/utbildningsförvaltningen och socialtjänstförvaltningen får i uppdrag att öka informationsutbytet när det gäller kvaliteten i behandlingshemmens skola
- socialtjänstförvaltningen och utbildningsförvaltningen får i uppdrag att tillsammans genomföra nästa upphandling av behandlingshem, detta för att sätta mer fokus på utbildningsfrågor i kravspecifikationen
- stadsdelsförvaltningarnas individ- och familjeomsorg och skola/utbildning får i uppdrag att samverka inför placering och i uppföljningsarbetet av en grundskolelev i behandlingshem
- socialekreterarna bör fortbildas i sambandet mellan bra skolgång och goda behandlingsresultat

Förvaltningens synpunkter

Det är positivt att man nu gjort en översyn av de verksamheter staden erbjuder de barn och ungdomar som av olika skäl inte klarar sin skolgång inom ramen för den reguljära grundskole- och / eller gymnasieverksamheten. Det är uppenbart att det finns brister både inom den verksamhet S:t Örjans skolor bedriver och vid ESS-gymnasiet och förvaltningen ställer sig i huvudsak bakom de förslag till förändringar och förbättringar som presenterats.

Frågan om uppföljning av både enskilda elevers skolgång och de olika verksamheter som bedrivs är central. De otydligheter som för närvarande finns vad gäller ansvarsfördelning mellan olika nämnder drabbar i förlängningen givetvis de barn och ungdomar vars skolgång ombesörjs av S:t Örjans skolor eller av ESS-gymnasiet. Förvaltningen delar därför uppfattningen att S:t Örjans skolor inte längre ska utgöra ett eget rektorsområde. Förvaltningen ställer sig också bakom de åtgärder i övrigt som föreslås för att förbättra uppföljningen vid både S:t Örjans skolor och vid ESS-gymnasiet.

Däremot är förvaltningen mycket tveksam till förslaget om att S:t Örjans skolor ska ha "pedagogisk tillhörighet" till en stadsdelsnämnd. Kommunövergripande verksamheter bör, enligt förvaltningens uppfattning, organisatoriskt tillhöra någon av stadens centrala nämnder. Om ansvaret för en kommunövergripande verksamhet läggs på en enskild stadsdelsnämnd finns alltid en viss risk för att nämnden driver verksamheten utifrån egna behov och önskemål.

Det borde gå att hitta former för samarbete med stadens övriga grundskoleverksamhet utan att ändra S:t Örjans organisatoriska tillhörighet. Om detta inte bedöms vara möjligt anser förvaltningen att man bör överväga att flytta ansvaret för verksamheten till socialtjänstnämnden som svarar för en hel del kommunövergripande frågor och bl.a. tillhandahåller vård- och behandlingsplatser för barn och ungdomar där frågan om hur skolgången ska ordnas givetvis är väsentlig.

Förvaltningen ställer sig helt bakom förslaget att S:t Örjans skolor ska få i uppdrag att erbjuda omsorg på fritiden för barn t.o.m. skolår 6 och även viss korttidstillsyn för barn över 12 år. Omsorg på fritiden erbjuds nu endast i en av aspergergrupperna, i övrigt måste "hemstadsdelen" ansvara för omsorgen utanför skoltid. Detta innebär således att barnet under en skoldag måste byta både miljö och kamrater, vilket kan vara svårt för många av dessa barn.

Förvaltningen har goda erfarenheter av den verksamhet S:t Örjans skolor bedriver men använder i allt mindre utsträckning de tjänster skolan erbjuder. Detta beror främst på de höga kostnaderna för placering av ett barn i någon av skolans undervisningsgrupper. Så länge det är möjligt söker man därför tillgodose enskilda elevers behov av stöd och hjälp inom ramen för den ordinarie grundskoleverksamheten, exempelvis genom att ordna små undervisningsgrupper för elever med likartade svårigheter.

Den typen av grupper finns både på Karlbergs skolor och på Vasa Real / Gustav Vasa skola där man tar emot elever från samtliga skolor inom stadsdelen. Det är bara elever med mycket stora behov av insatser som kan bli aktuella för placering inom S:t Örjan. För närvarande är sju barn placerade i någon av S:t Örjans undervisningsgrupper.

Samarbetet mellan Norrmalms stadsdelsförvaltning och S:t Örjans rektorsområde fungerar bra. Vid förvaltningen finns en anställning som samordnare av insatser för barn med behov av särskilt stöd. I samordnarens uppdrag ingår bl.a. att ansvara för uppföljning av de barn och ungdomar som är placerade inom S:t Örjan och varje placering följs upp minst en gång per år, i vissa fall upp till sex gånger per år.

Som framgår av rapporten är det viktigt att utbildningsfrågorna uppmärksammas bättre i samband med placering av ett barn eller en ungdom på institution och förslaget om att socialtjänstförvaltningen och utbildningsförvaltningen får i uppdrag att tillsammans genomföra nästa upphandling av behandlingshem är därför positivt.

Av rapporten framgår vidare att det finns brister i samarbetet inom stadsdelsförvaltningarna när det gäller skolgången för de barn och ungdomar som placeras på institution och att man vid val av behandlingshem troligen inte lägger någon större vikt vid kvaliteten i den skolgång som erbjuds.

Vad gäller Norrmalms stadsdelsförvaltning finns dock ett nära samarbete mellan socialsekreterare, biståndshandläggare, samordnaren av insatser för barn med behov av särskilt stöd och respektive skola inför en placering. Frågan om hur skolgången kan ordnas har stor betydelse vid val av institution. Det finns också ett bra samarbete mellan olika enheter när det gäller uppföljning av de barn och ungdomar som är institutionsplacerade.

Norrmalms stadsdelsförvaltning har ingen närmare erfarenhet av ESS-gymnasiets verksamhet och det är mycket sällan aktuellt att nyttja gymnasiets tjänster.

Bilaga

Remisshandlingar